

Ob čudežnem drevesu v knjižnici rastemo, se družimo in drug drugega bogatimo

We Are Growing, Socialising and Enriching One Another in the Library, Next to a Tree of Wonders

Klara Napast

Izveček

Kako neopazno vnesti elemente formativnega spremljanja v uro KIZ, je bil izziv ure, ki sem jo izvedla v povezavi s slovenščino, ki jo prav tako poučujem. Ura je bila izpeljana v knjižnici ob čudežnem drevesu, ki je nastalo kot likovno delo enega izmed naših učencev. Glavni cilj je bil motivacija za branje poezije. Pomembno je bilo uro premišljeno zasnovati tako, da sem v učencih prebudila ustvarjalnost, vedoželjnost, ob tem pa so imeli občutek, da lahko sami vplivajo na to, kako bodo usvajali nove vsebine. Seveda je bilo treba jasno zastaviti cilje in korake, ki so učence vodili do cilja. Hkrati so imeli ves čas nadzor nad svojim delom. Ob koncu so ovrednotili delo z žrebom izbrane skupine in ob tem izpostavili dobre plati dela (dve zvezdici) ter podali predlog za izboljšavo (ena želja). Tudi sama sem jim dala povratno informacijo o njihovem delu, kar sem izrazila z zadovoljnim smeškom in ga kot novovzbrsteli list prilepila na čudežno drevo. Prav tako so učenci izbrali ustrezen znak smeška, s katerim so podali svoje občutke po izpeljani uri. Ob tem je vzbrstelo čudežno drevo v knjižnici.

Ključne besede:

šolska knjižnica, KIZ, formativno spremljanje, književnost, poezija

UDK 027.8:37.091.26

Abstract

How to introduce elements of formative assessment into a library and information science lesson imperceptibly? – this was the challenge I had set for a lesson I carried out in connection with the subject of Slovenian Language, which I also teach. The lesson was carried out in the library next to a tree of wonders, which was the work of art of one of our students. The main objective was to motivate students to read poetry. The lesson had to be designed thoughtfully so that it would awaken creativity and a thirst for knowledge in the students, while giving them the feeling that they could influence how they would be learning these new contents. Of course the objectives and the steps that would lead the students to those objectives had to be defined clearly. The students had control over their work the entire time. In the end, they assessed their work by choosing a group by lot, pointing out the good aspects of the work (two stars), and giving suggestions for improvement (one wish). They also received feedback about their work from me, which I expressed with a satisfied smiley that I glued to the tree of wonders as a newly-sprouting leaf. The students also chose an appropriate smiley to express their feelings after the lesson was concluded. By doing so, a tree of wonders sprouted in the library.

Key words:

school library, library and information science, formative assessment, literature, poetry

Pomembno je bilo uro preišljeno zasnovati tako, da sem v učencih prebudila ustvarjalnost, vedoželjnost, ob tem pa so imeli občutek, da lahko sami vplivajo na to, kako bodo usvajali nove vsebine.

UVOD

Formativno spremljanje zajema sistematično (samo)opazovanje učencev, jasno zastavljene cilje in kriterije (ob tem učencem postavljamo realne/dosegljive cilje; predstavimo tudi, kaj bomo spremljali), povratne informacije o delu/uspehu, samoevalvacijo, načrt učenja ter učno in čustveno refleksijo. Krajše povedano, gre za usmerjanje in spremljanje razvoja posameznika. Kljub začetnim pomislekom ob vpeljavi formativnega spremljanja se je to izkazalo za učinkovito, inovativno in uporabno »orodje«, ki tako učencu kot učitelju omogoča doseganje optimalnih dosežkov na različnih področjih in obenem natančno spremljavo izvedenih korakov ter dejavnosti. In bistveno je, da so učenci ob tem bolj aktivni in ustvarjalni, hkrati pa sprejmejo odgovornost za svoje delo.

KAKO ELEMENTE FORMATIVNEGA SPREMLJANJA VNISTI V URE KIZ

Na študijskih srečanjih in konferencah ter sestankih na šoli smo že velikokrat govorili o formativnem spremljanju. Kako pa se tega lotiti, mi je predstavljalo izziv. Za začetek sem želela neopazno vnesti elemente formativnega spremljanja v uro KIZ, ki smo jo izvedli v knjižnici, namenjena pa je bila motivaciji za branje. Izvedla sem jo v 7. razredu v povezavi s slovenščino.

Takole sem zastavila cilje in potek dela:

Specifični cilji

Učenci:

- poznajo knjižnico kot medkulturni in demokratični prostor, kot prostor predstavljanja ustvarjalnosti,
- berejo leposlovne vsebine za osebno rast in razvedrilo,
- spoznavajo poezijo slovenskih avtorjev.

Pričakovani dosežki

Učenci:

- sodelujejo v različnih oblikah aktivnosti za razvijanje branja in bralne kulture,
- aktivno se vključujejo v oblike ustvarjalnega branja.

Delo je potekalo v 6 zaporednih fazah.

V **uvodnem delu** ure sem učence skozi didaktično igro usmerila, da so se razporedili v naključne skupine. Izvlekli so list razrezanke (fotografija naslovnice pesniške zbirke) in poiskali svojo skupino. Vsak je v sestavljanju prispeval delček slike in skupina je sestavila naslovnico pesniške zbirke, s katero so delali v nadaljevanju.

Nadaljevali smo s telovadbo za možgane Brain Gym¹ (s specialno pedagoginjo, ki je inštruktorica Brain Gym in svetovalka z mednarodno licenco). Ob glasbi smo izvedli 4 vaje, ki jih učenci jih poznajo že od prej, imenovane PACE, s katerimi so se pripravili na aktivno branje:

P = pozitivno (positive)

A = aktivno (active)

C = jasno (clear)

E = energija (energy)

Sledila je **napoved vsebine in ciljev**. Ob »domišljjskem drevesu«, ki so ga učenci to uro prvič videli (naslikal pa ga je učenec 9. razreda), so razmislili, kaj vse bi tako drevo v knjižnici lahko vzpodbujalo (npr. domišljijo ob branju). Nekaj jih je tudi posredovalo svoje odgovore. Predstavila sem jim potek zastavljene ure. Razdelili so si vloge v skupini (vodja/časomerilec, zapisovalec, poročevalec). Preleteli so navodila na delovnem listu in ugotovili, da bodo uspešni, če bodo natančno sledili zapisanim korakom za delo.

Osrednji del ure je bil namenjen **skupinskemu delu učencev**. Oblikovalo se je pet skupin, v katerih so bili po trije učenci, saj sta dva ta dan manjkala. Naloge so jih vodile vse od branja kazala, skupinskega usklajevanja pri izboru pesmi, samostojnega tihega branja, zaznavanja in izmenjave občutkov ob branju do zapisa le-teh. Delo so končali z izdelavo plakata.

Sledila je predstavitev skupinskega dela.

Z metanjem kocke sem izžrebala vrstni red predstavitev skupin, ki so potekale ob čudežnem drevesu. Drevo je dobilo prve liste (mini

1 **Brain Gym** – telovadba za možgane z osrednjim ciljem pridobiti izkušnje celostnega učenja; vzpodbujajo delovanje možganov za učinkovito učenje; vaje za integracijo spomina, mišljenja, misli, želja, razuma, razpoloženja ...

NAVODILA ZA DELO V SKUPINI

V skupini določite in zapišite, kdo bo:

- VODJA/ČASOMERILEC: _____, _____
- ZAPISOVALEC: _____
- POROČEVALEC: _____

Za uspešno delo sledite delovnim korakom. Časa imate natanko **30 minut**.

1. Prelistajte pesniško zbirko in bodite pozorni, ali vas s čim nagovori (platnice, naslov, naslovi posameznih pesmi, ilustracije), ter se o tem takoj pogovorite.
2. Preberite kazalo in izberite pesem, ki vas s svojim naslovom najbolj pritegne. V skupini se **skupaj odločite**, katero pesem boste brali in se o njej pogovarjali.
3. Vsak zase tiho prebere izbrano pesem. Vsak na svoj samolepilni listič zapiše svoje občutke ob branju pesmi. Kasneje boste zapise prilepili na svoj plakat (korak 5).
4. Izmenjajte doživljanja in jih strnite v skupno razumevanje pesmi (za kakšno pesem gre, o čem govori, kako bi jo morda še lahko razumeli ...). Zabeležite besede, misli, s katerimi bi lahko predstavili pesem.
5. Oblikujte mini plakat, na katerem boste izvirno povzeli: ime in priimek avtorja, naslov pesniške zbirke, naslov izbrane pesmi, temo oziroma vsebino pesmi, morda kakšno zanimivost (oblika, ilustracija, drugačen tisk, poudarjene besede, zanimiva/ nevsakdanja metafora ...).
Na plakat prilepite tudi lističe, na katere ste zapisali svoje občutke ob branju pesmi (iz koraka 3).

Pozornost namenite tudi estetski vrednosti plakata.

Pripravite se za poročanje.

plakate velikosti A3). Posamezniki so po želji interpretativno prebrali izbrano pesem. Učenci so imeli možnost zastaviti vprašanja skupini, ki je predstavila svoje delo.

Povratno informacijo o svojem delu so učenci dobili tako, da je vsaka skupina **ovrednotila** delo druge skupine (žreb z metanjem kocke) na podlagi jasno določenih in zapisanih kriterijev. Preveč časa bi porabili, če bi učenci te kriterije določali oz. oblikovali sami, zato so jih tokrat dobili že vnaprej določene in zapisane na posebnem delovnem listu. Ob koncu so izpostavili dobre plati dela (dve zvezdici) in podali predlog za izboljšavo (ena želja) – to povratno informacijo so zapisali na poseben listič, ki so ga prilepili na vrednoteni plakat.

Ovrednotene plakate skupaj z zapisanimi povratnimi informacijami so učenci vrnili skupini, ki je plakat izdelala, da se je lahko seznanila z oceno svojega dela oz. s povratno informacijo o njem.

V zadnji etapi ure sem tudi sama komentirala njihovo delo; podala **povratno informacijo o doseženih ciljih**; svoje občutke sem izrazila z zadovoljnim smeškom in ga kot nov list prilepila na čudežno drevo. Tudi učenci so izbrali ustrezen znak smeška, s katerim so podali svoje občutke po izpeljani uri. Na našem drevesu je tako vzbrstelo kar nekaj novih listov, kar se za pomlad v polnem razcvetu tudi spodobi.

Po izvedeni uri je sledila evalvacija dela. Po mojem mnenju so bili uresničeni vsi zastavljene cilji. Za lažje delo ob takih oblikah poučevanja je zelo pomembna fleksibilnost urnika, saj je zaradi pomanjkanja časa le ena učenka doživeto prebrala izbrano pesem. Kot zelo učinkovito – celo bolj, kot smo pričakovali – se je izkazalo domišljjsko drevo, na katerega so učenci pritrdili prve liste.

Kljub temu da so bili učenci razporejeni v skupine naključno (z žrebom), je skupinsko delo potekalo usklajeno, kar lahko pripišem temu,

KRITERIJI ZA VREDNOTENJE PLAKATOV – preverite, ali je na plakatu zapisano:

Plakat številka: _____

Vsebina plakata	Ime in priimek avtorja, naslov pesniške zbirke, naslov izbrane pesmi	
	Tema oziroma vsebina pesmi	
	Občutki, ki jih je vzbudila pesem v posamezniku.	
	Zanimivost (ki se nanaša na pesem ali celotno zbirko: oblika, ilustracije, drugačen tisk, nevsakdanje besede/ metafore ...)	
Estetika plakata	Videz oz. estetskost plakata	

Dve zvezdici in ena želja ...

da tako delo izvajamo v vseh razredih pri vseh predmetih (sodelovalno učenje, BUS). Brez težav so si razdelili vloge v skupini in tudi niso potrebovali dodatnih navodil, kaj mora delati posamezni učenec v skupini.

Menim tudi, da je velika prednost, da imamo na šoli možnost sodelovati z dvema specialnima pedagoginjama, ki obvladata širok nabor veščin in znanj. Z različnimi inovativnimi pristopi tako vzgajata učence za čim uspešnejše vključevanje v učni proces.

Pri izvedeni in opisani uri sem preizkusila naslednje elemente formativnega spremljanja:

- vrstniško vrednotenje: učenci so po skupinah vrednotili delo oz. plakat druge skupine po vnaprej določenih kriterijih;
- povratna informacija: učenci so drug dru-

gemu podali povratno informacijo glede opravljenega dela in tudi učiteljica jim je podala povratno informacijo;

- (samo)vrednotenje dela pri uri oz. samorefleksija: ob koncu ure so učenci zapisali oz. izbrali ustrezen znak smeška in tako pokazali, kako so se počutili pri izvedeni uri in delu v skupini. Če lahko sodimo po njihovih izbranih znakih smeška, lahko rečemo, da se je večina učencev počutila dobro in so bili veseli takšnega dela.

Ob elementih formativnega spremljanja sem v izvedbo ure vključila še:

- sodelovanje: učenci so sodelovali pri delu v skupini, vsak je moral prispevati svoj del, da je skupina uspešno opravila zastavljene naloge. Tako so bili res vsi aktivni. ●

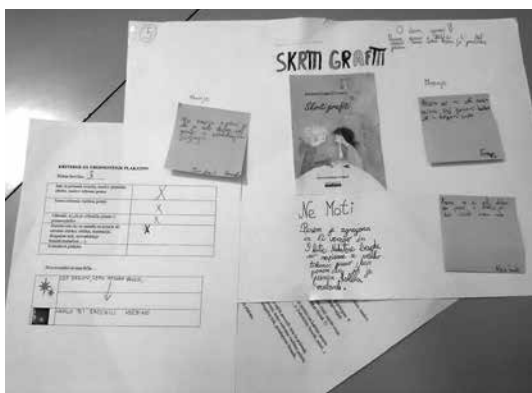
Po izpeljani uri je ob izražanju občutkov učencev vzbrstelo čudežno drevo v knjižnici.

Slika 1: Predstavitve plakatov ob čudežnem drevesu. (Foto: Romana Fekonja)

Slika 3: Drevo (delo učenca 9. razreda) je dobilo prve listke (čustvena refleksija in končni izdelki – plakati skupin). (Foto: Romana Fekonja)

Slika 2: Eden izmed plakatov (že ovrednoten na podlagi jasnih kriterijev) s pripadajočim listom s povratno informacijo. (Foto: Romana Fekonja)

KLARA NAPAST, prof. slovenščine in knjižničarka na OŠ borcev za severno mejo
Naslov: OŠ borcev za severno mejo, Borcev za severno mejo 16, 2000 Maribor
E-naslov: klara.napast@gmail.com

PRILOGA: DNEVNA PRIPRAVA

Učno področje	KIZ		
Medpredmetne povezave	Slovenščina/sodobni ustvarjalci slovenske književnosti		
Šola	OŠ borcev za severno mejo		
Knjižničarka	Klara Napast		
Razred	7. a (17 učencev; skupinsko delo: 3-krat 3 učenci, 2-krat 4 učenci)		
Datum	18. 4. 2016		
Ciljna tema	Leposlovno gradivo - poezija		
Število ur	2 (oziroma 60 minut)		
Specifični cilji	Učenci: <ul style="list-style-type: none"> - poznajo knjižnico kot medkulturni in demokratični prostor, - berejo leposlovne vsebine za osebno rast in razvedrilo, - spoznavajo poezijo slovenskih avtorjev. 		
Pričakovani dosežki:	<ul style="list-style-type: none"> - sodelujejo v različnih oblikah aktivnosti za razvijanje branja in bralne kulture, - aktivno se vključujejo v oblike ustvarjalnega branja. 		
Učne metode	branje delo z besedilom sodelovalno učenje pogovor razlaga diskusija	delo z učnimi viri didaktične igre	timsko delo praktično delo
Učne oblike (obkrožiti)	individualna	frontalna	delo v skupinah
Učni pripomočki in sredstva, viri in literatura	N. Grafenauer: Skrivnosti, Grafenauer založba, d. o. o., Ljubljana, 2012. A. Rozman Roza: Izbrane Rozine v akciji, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2010. B. G. Gorenc: Skriti grafiti, Viharnik, Ljubljana, 2011. B. Š. Žmavc: Barka zvezd, Obzorja, Maribor, 2014. V. Möderndorfer: Pesmi in pesmičice, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2015. razrezanka fotografij naslovnice pesniških zbirk samolepilni lističi lističi s smeški kocka (človek, ne jezi se) čudežno/domišljjsko drevo na steni (delo učenca 9. razreda)		
	Slovenščina/sodobni ustvarjalci slovenske književnosti		

POTEK DIDAKTIČNE KOMUNIKACIJE

	Knjižničarka	Učenci
Uvodna motivacija	<p>Učence skozi didaktično igro usmerim, da se razporedijo v naključne skupine.</p> <p>Pozovem jih k telovadbi za možgane: Brain Gym (s specialno pedagoginjo).</p>	<p>Izвлеčejo listek razrezanke in poiščejo svojo skupino ter sestavijo razrezano sliko – naslovnico pesniške zbirke.</p> <p>Učenci se z vajami, ki jih že poznajo, pripravijo na aktivno branje: P = pozitivno (positive) A = aktivno (active) C = jasno (clear) E = energija (energy)</p>
Napoved vsebine	<p>Napovem vsebino, cilje in potek ure: branje poezije, uporaba kazala, doživljanje pesmi, zaznavanje občutkov, izdelava plakata po navodilih oz. delovnih korakih.</p> <p>Vprašam jih, kaj je potrebno, da bo njihovo delo uspešno.</p> <p>Predstavim kriterije, po katerih bo delo ovrednoteno.</p>	<p>Poslušajo navodila.</p> <p>Preletijo list z navodili za delo.</p> <p>Odgovorijo na vprašanje.</p>
Skupinsko delo	<p>Spremljam delo učencev, jih po potrebi usmerjam in pomagam.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Razdelijo si vloge v skupini. - Sledijo navodilom na delovnih listih. - Berejo poezijo. - Izmenjujejo občutke, mnenja. - Oblikujejo plakat. - Pripravijo se na poročanje.
Predstavitve skupinskega dela		<ul style="list-style-type: none"> - Predstavijo svoje plakate. - Poslušajo drug drugega.
Vrednotenje dela		<ul style="list-style-type: none"> - Z delovnim listom, na katerem so kriteriji za povratno informacijo o izdelanem plakatu, ovrednotijo delo druge skupine. - Izpostavijo dobre plati plakata oz. dela skupine (dve zvezdici) in podajo predlog zaboljšavo (ena želja).
Sinteza	<p>Komentiram njihovo delo (podam povratno informacijo o doseženih ciljih).</p> <p>Pozovem jih, da izrazijo svoje mnenje o izvedeni uri.</p>	<p>Podajo svoje občutke po izvedbi ure (izrazijo jih z ustrezno izbranim smeškom).</p>

EVALVACIJA DELA

Kateri cilji niso bili uresničeni? Zakaj?	Menim, da so bili uresničeni vsi zastavljeni cilji.
Kaj bi bilo treba spremeniti?	Fleksibilnost urnika pri takšnih urah. Glede na časovno omejitev je le ena učenka doživeto prebrala izbrano pesem.
Kaj je bilo zelo učinkovito?	Domišljijjsko drevo, na katerega so učenci prilepili prve liste (čustvena refleksija, izražena s smeškom)
Drugo	<p>Kljub temu da so bili učenci razporejeni v skupine naključno (z žrebom), je skupinsko delo potekalo usklajeno, kar lahko pripišem temu, da tako delo izvajamo v vseh razredih pri vseh predmetih (sodelovalno učenje, BUS). Brez težav so si razdelili vloge v skupini.</p> <p>Menim tudi, da je velika prednost, da imamo na šoli možnost sodelovati z dvema specialnima pedagoginjama, ki obvladata širok nabor veščin in znanj. Z različnimi inovativnimi pristopi tako vzgajata učence za čim uspešnejše vključevanje v učni proces.</p>